

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የሰ/መ/ቁ. 215531

ቀን :- ግንቦት 30 ቀን 2014 ዓ/ም

ዳኞች:- ሰለሞን አረዳ

ብርሃኑ አመነው

ተሾመ ሽፈራው

ሀብታሙ እርቅይሁን

ነፃነት ተገኝ

አመልካች :- ወ/ሮ ታሪኳ ቶሎሳ

ተጠሪ :- 1. ወ/ሮ ኢትዮጵያ ግርማ

2. አቶ እሸቱ ግርማ

3. ወ/ሮ የሺመቤት ግርማ

4. አቶ ዘላለም ግርማ

5. አቶ አዲስ ግርማ:- ቀረቡ

6. አቶ አባተ ተረፈ:- ቀረቡ

ወኪል 5ኛ ተጠሪ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሠጠ።

ፍርድ

የሰበር አቤቱታው የቀረበው የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሠበር ሰሚ ችሎት በሠጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል በሚል ነው። የክርክሩን አመጣጥ ከሰር ፍርድ ቤት የመዝገብ

ግልባጭ እንደተረዳነው አመልካች በስር የመቃወም አመልካች፤ ተጠሪዎች የመቃወም ተጠሪዎች ሆነው ተከራክረዋል። ከ1ኛ-5ኛ ያሉት ተጠሪዎች ባቀረቡት ክስ በደብረ ብርሃን ከተማ ቀበሌ 03 የቤት ቁጥር 167 የሆነ የሚች አባታችን ግርማ አበበ የውርስ ንብረት 6ኛ ተጠሪ ስለያዘ ለቆ ያስረክብን በማለት ዳኝነት የጠየቁ ሲሆን 6ኛ ተጠሪ ንብረቱ በውል ያገኘሁት የራሴ ንብረት ነው በማለት ተከራክረዋል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው ፍርድ ቤቱ ክስ የቀረበበት ቤት ከ1ኛ-5ኛ ተጠሪዎች በውርስ የሚገባቸው ንብረት ነው በማለት 6ኛ ተጠሪ ቤቱን ለቀው እንዲያስረክቡ ወስኗል።

አመልካች በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 358 መሠረት የመቃወም ማመልከቻ ያቀረቡትም ውሳኔው መብቱን ነክቷል በማለት ሲሆን የማመልከቻው ዝርዝር ይዘትም ውሳኔ ያረፈበት ንብረት የካቲት 30 ቀን 1992 ዓ/ም በተደረገ የሽያጭ ውል ከ1ኛ-5ኛ ካሉት ተጠሪዎች አውራሽ በወኪሉ 6ኛ ተጠሪ አማካኝነት በብር 70,000.00 ገዝቼ ቤቱን ተረክቤያለሁ። ውሉ ባይመዘገብም ሳያስፈርሱ 10 ዓመት አልፏል። 6ኛ ተጠሪ ንብረቱን በአደራ እንዲጠብቅ አድርጌያለሁ፤ የተሰጠው ፍርድ ሊሰረዝ ይገባል የሚል ነው። ከ1ኛ-5ኛ ያሉት ተጠሪዎች ያቀረቡት መልስ ንብረቱ ለ6ኛ ተጠሪ ተሽጦ የነበረ ቢሆንም ውሉም ስላልተመዘገበ ሚያዝያ 30 ቀን 1988 ዓ/ም በተደረገ ሥምምነት ፈርሷል። 6ኛ ተጠሪ የገዛሁት ቤት ነው በማለት ተከራክሮ ተረቷል። አመልካች ያቀረቡት ክርክር በሀሰት የቀረበ ነው። ውክልናው ላይ ያለው ፊርማ የአውራሻችን አይደለም። በውክልና የተደረገ የሽያጭ ውል ነው ቢባል እንኳን በፍ/ሕ/ቁ. 1723(1) መሠረት ያልተመዘገበ ረቂቅ ውል ስለሆነ የመቃወም አመልካች ክርክር ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክረዋል። 6ኛ ተጠሪ በበኩላቸው በውክልና ሥልጣኔ ለአመልካች ቤቱን ሽጮላቸዋለሁ፤ ቤቱን በጠባቂነት ነው የያዘኩት፤ ቀደም ሲል በነበረው ክርክር ንብረቱ የራሴ ነው በማለት የተከራከርኩት በግንዛቤ ጉድለት ነው ብለዋል።

የደብረብርሃን ከተማ ወረዳ ፍርድ ቤት የግራቀኙን ማስረጃ ሰምቶ 6ኛ ተጠሪ ሕጋዊ ውክልና ከሚች ግርማ አበበ የተሰጣቸው መሆኑ ተረጋግጧል። ነገር ግን አመልካች ያቀረቡት የሽያጭ ውል በፍ/ሕ/ቁ. 1723(1) መሠረት በውል አዋዋይ ፊት ያልተደረገና ያልተመዘገበ ረቂቅ በመሆኑ በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 358 መሠረት የቀረበው የመቃወም ማመልከቻ ተቀባይነት የለውም በማለት ወስኗል። ይግባኝ ሰሚ ችሎቱ የአመልካች ይግባኝ ማመልከቻን ውድቅ ያደረገ ሲሆን የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የአመልካችን የሰበር አቤቱታ ባለመቀበል ሠርዟል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ ጥቅምት 19 ቀን 2014 ዓ/ም የተጻፈ ሲሆን ይዘቱም በሽያጭ ውሉ መሠረት ገንዘቡን ከፍሎ ቤትና ሠነዶችን ተረክቤያለሁ፤ በፍ/ሕ/ቁ. 2189 መሠረት የወኪሉ ሥራ ጉድለት ካለበት መቃወም የሚችለው ወኪሉ እንጂ ወራሾቻቸው መቃወም አይችሉም፤ ውሉ ፎርም አልተሟላም መባሉ ተገቢ አይደለም። ወኪሉ ባይኖርም ወኪሉ ውሉን ስላመነ፤ ለታመነ ውል ፎርም ሊነሳ አይገባም በማለት በሰበር መዝገብ ቁጥር 26887 የተሰጠውን ትርጉም ፍርድ ቤቱ አልተከተለም። ከ1ኛ-5ኛ ያሉት ተጠሪዎች የሻጭ ወራሾች በመሆናቸው እንደ 3ኛ ወገን ሊታዩ አይገባም። የሽያጭ ውሉ ፎርም አልተሟላም ካሉ ጉዳዩ በይርጋ የታገደ ነው በማለት መቃወሚያ አቅርቤ መታለፉ

ስህተት ያለበት ነው የሚል ሲሆን የሰበር አጣሪ ችሎት ጉዳዩን ተመልክቶ አመልካች ቤቱን የገዙበት ውል ታምኖ እያለ ውል ለማዋዋል ሥልጣን ባለው አካል ፊት አልተደረገም ተብሎ ክርክራቸው ውድቅ መደረጉ ከፍ/ሕ/ቁ. 1723(1) እና በሰበር መዝገብ ቁጥር 36887 ላይ ከሰጠው ትርጉም አንጻር ተገቢነቱን ለመመርመር ለሰበር ሰሚ ችሎቱ ያስቀርባል በማለት ተጠሪ መልስ እንዲያቀርብ አዟል። ከ1ኛ-5ኛ ያሉት ተጠሪዎች ያቀረቡት መልስ ውሉን ክደን ነው የተከራከርነው፤ ገዛሁበት ያሉት ውል ረቀቂ በመሆኑ መብት አይሰጣቸውም ተብሎ መወሰኑ ተገቢ ነው። ውሳኔው ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለም ብለዋል። 6ኛ ተጠሪ በበኩላቸው ለአመልካች በውክልና የተደረገው ውል ስላልተመዘገበ ንብረቱን እኔ እንድንዛው ወራሾች ስለተስማሙ ቤቱን ልረከብ ይገባል በማለት ተከራክረዋል። አመልካች የመልስ መልስ በማቅረብ የሰበር አቤቱታቸውን አጠናክረዋል።

የክርክሩ ሂደት በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም ለሰበር አቤቱታው መነሻ በሆነው ውሳኔ ላይ በዚህ ችሎት ሊታረም የሚችል መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት መሆን ያለመሆኑን በጭብጥነት በመያዝ ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዝገቡን እንደሚከተለው መርምረናል።

እንደመረመረነው ክርክር ያስነሳው ንብረት በደብረ ብርሃን ከተማ ቀበሌ 03 የቤት ቁጥር 167 ሲሆን ከ1ኛ-5ኛ ያሉት ተጠሪዎች የሚችሉ አባታቸው ግርማ አበበ ወራሾች በመሆናቸው 6ኛ ተጠሪ ላይ ክስ አቅርበው ንብረቱን እንዲረከቡ የተወሰነ ሲሆን አመልካች ባቀረቡት የመቃወም ማመልከቻ ንብረቱን ከሚችሉ አባታቸው በወኪሉ 6ኛ ተጠሪ አማካኝነት በብር 70,000.00 ገዝቼ ቤቱን ተረክቤያለሁ፤ ውሉ ባይመዘገብም ሳያስፈርሱ 10 ዓመት አልፏል፤ የተሰጠው ፍርድ ሊሰረዝ ይገባል በማለት ተከራክረዋል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው ፍርድ ቤት የግራቀኙን ማስረጃ በመስማት 6ኛ ተጠሪ ሕጋዊ ውክልና ከሚችል ግርማ አበበ የተሰጣቸው መሆኑ ተረጋግጧል፤ ነገር ግን አመልካች ያቀረቡት የሽያጭ ውል በፍ/ሕ/ቁ. 1723(1) መሠረት በውል አዋዋይ ፊት ያልተደረገና ያልተመዘገበ ረቀቂ በመሆኑ በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 358 መሠረት የቀረበው የመቃወም ማመልከቻ ተቀባይነት የለውም በማለት ወስኗል። ጉዳዩ እስከ አማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ደርሶ ውሳኔውን ያጸናው መሆኑን ተገንዝበናል።

በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ህገ መንግስት አንቀጽ 80(3/ሀ) ላይ በግልጽ እንደተመለከተው የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ስልጣን መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመባቸውን ወሳኔዎች በማረም ላይ የተገደበ ነው። መሠረታዊ የህግ ስህተት ማለት ምን ማለት ነው? ወይም አንድ ወሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ለማለት የሚቻለው መቼ ነው? የሚለውን ጽንሰ ሃሳብ አስመልክቶ፤ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በበርካታ መዛግብት ላይ በሰጠው ወሳኔ አመላካች መስፈርቶችን ለማስቀመጥ የሞከረ ቢሆንም፤ እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ በህግ ደረጃ ወጥ የሆነ ትርጓሜ አልተሰጠውም ነበር። ይሁንና ከጥር 13 ቀን 2013 ዓ.ም ጀምሮ ስራ ላይ የዋለው የፌዴራል ፍርድ ቤቶች አዋጅ ቁጥር 1234/2013 መሠረታዊ የህግ ስህተት ማለት ምን ማለት እንደሆነ ትርጓሜ ይሰጣል። የፌዴራል ፍርድ ቤቶች ተግባራቸውን ተጠያቂነት ባለበት ሁኔታ ውጤታማ፣ ቀልጣፋ፣ ተደራሽ እና ተገማች በሆነ ሁኔታ

እንዲያከናውኑ ማድረግን አንዱ ዓላማው ያደረገው ይህ አዋጅ ካካተታቸው አዳዲስ ድንጋጌዎች ውስጥ አንዱ መሠረታዊ የህግ ስህተት ለሚለው ጽንሰ ሃሳብ ትርጓሜ መስጠቱ እና በክልሎች ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠ ውሳኔ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ሊታይ የሚችልበትን ሁኔታ አስመልክቶ የተለየ ድንጋጌ ማካተቱ ነው። በአዋጁ በትርጉም ክፍል አንቀጽ 2(4) ላይ ከተመለከቱት ድንጋጌዎች መገንዘብ እንደሚቻለው አንድ ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ለማለት የሚቻለው የህገ መንግስቱን ድንጋጌዎች የሚቃረን፣ ህግ ያላግባብ የሚተረጎም ወይም ለጉዳዩ አግባብነት የሌለውን ህግ የሚጠቅስ፣ ለክርክሩ አግባብነት ያለው ጭብጥ ሳይያዝ ወይም ከክርክሩ ጋር የማይዛመድ አግባብነት የሌለው ጭብጥ ተይዞ የተወሰነ፣ በዳኝነት ታይቶ ሊወሰን የሚገባውን ጉዳይ ወድቅ በማድረግ የተወሰነ፣ በፍርድ አፈፃፀም ሂደት ከዋናው ፍርድ ጋር የማይገናኝ ትዕዛዝ የተሰጠበት፣ ጉዳዩን አይቶ የመወሰን የዳኝነት ስልጣን ሳይኖር የተወሰነ፣ የአስተዳደር አካል ወይም ተቋም ከህግ ውጭ የሰጠው ውሳኔ፣ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎትን አስገዳጅ ውሳኔ በመቃረን የተወሰነ ሲሆን ነው።

በመሆኑም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው በሚል የሰበር አቤቱታ ሲቀርብለት ለአቤቱታው ምክንያት የሆነው ጉዳይ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ለማለት የሚቻለው ውሳኔው/ትዕዛዙ/ብይኑ ከላይ በዝርዝር ከተመለከቱት ሁኔታዎች ውስጥ ቢያንስ አንዱን ያሟላ ሆኖ ሲገኝ ስለመሆኑ በአዋጁ አንቀጽ 10 ላይ ከተመለከቱት ድንጋጌዎች የምንገነዘበው ነው። ይህ እንደተጠበቀ ሆኖ ለሰበር አቤቱታው ምክንያት የሆነው በክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠ ውሳኔ/ትዕዛዝ/ብይን ሲሆን የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታውን ተቀብሎ በሰበር የማየት ስልጣን የሚኖረው ውሳኔው/ትዕዛዙ/ብይኑ የህገ መንግስቱን ድንጋጌዎች፣ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎትን አስገዳጅ ውሳኔ የሚቃረን ሲሆን እንዲሁም አግባብነት የሌለውን ህግ በመጥቀስ ወይም ህግን ያላግባብ በመተርጎም የተሰጠ ውሳኔ/ትዕዛዝ/ብይን ሆኖ ጉዳዩም አገራዊ ፋይዳን የሚመለከት ሲሆን ብቻ ስለመሆኑ የአዋጁ አንቀጽ 10 (1/ሐ/ እና /መ) ድንጋጌዎች ያስገነዝባሉ። ከዚህም የምንረዳው የሰበር አቤቱታ የቀረበበት የክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ውሳኔ ከእነዚህ ሦስቱ ሁኔታዎች ውጪ ባሉት ሁኔታዎች፣ መሠረታዊ የህግ ስህተትን መስፈርት አስመልክቶ በአዋጁ አንቀጽ 2(4) ላይ ከተመለከቱት ድንጋጌዎች ውስጥ አንዱን የሚያሟላ ሆኖ ቢገኝ እንኳን፣ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን በሰበር የማረም ስልጣን የሌለው መሆኑን ነው። ስለሆነም ይህ የፌዴራል ጠቅላይ ሰበር ሰሚ ችሎት የክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎትን ውሳኔ/ትዕዛዝ/ብይን በመቃወም የቀረበለት አቤቱታ አዋጅ ቁጥር 1234/2013 ስራ ላይ ከዋለ በኋላ ከሆነ ውሳኔው/ትዕዛዙ/ብይኑ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት መሆን ያለመሆኑን በመወሰን ረገድ እነዚህን ልዩ ሁኔታዎች ማለትም በአዋጁ አንቀጽ 10(1/ሐ) ላይ የተመለከቱትን ድንጋጌዎች ከግምት ውስጥ የማስገባት ኃላፊነት ይኖርበታል።

ወደ ተያዘው ጉዳይ ስንመለስ ከፍ ሲል እንደተመለከተው ለሰበር አቤቱታው ምክንያት የሆነው የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠ ውሳኔ ሲሆን አቤቱታው የቀረበውም፣ የፌዴራል ፍርድ ቤቶች አዋጅ ቁጥር 1234/2013 ስራ ላይ ከዋለበት ጥር 13 ቀን 2013 ዓ.ም (አንቀጽ 58 ይመለከታል)፣

ጥቅምት 19 ቀን 2014 ዓ/ም በመሆኑ ለጉዳዩ ተፈጻሚነት የሚኖረው ይሄው አዋጅ ነው። ከ1ኛ-5ኛ ያሉት ተጠሪዎች ያቀረቡት ክስ መሠረቱ ውልን መሠረት ያደረገ ሳይሆን የውርስ ንብረትን የሚመለከት ሲሆን አመልካች ውርሱን ለመጠየቅ በሕግ በተመለከተው ጊዜ ክሱን አላቀረቡም የሚል ክርክር የላቸውም፤ የአመልካች ክርክር ውሉን በ10 ዓመት ጊዜ አላስፈረሱም የሚል ነው። ከ1ኛ-5ኛ ያሉት ተጠሪዎች ክስ የውርስ ንብረት መብትን ለማስከበር ንብረቱን የያዘው ሰው ለቆ እንዲያስረክባቸው የቀረበ ዳኝነት እንጂ ውል እንዲፈርስ የተጠየቀ ዳኝነት አይደለም። ክስ የቀረበበት ንብረት ከ1ኛ-5ኛ ያሉት ተጠሪዎች በውርስ ያገኙት መሆኑን ከክርክሩ ሂደት ተገንዝበናል።

አመልካች በመቃወም ማልከቻቸው ያቀረቡትን ንብረቱን ከአውራሻቸው ገዝቻለሁ የሚለውን ውል ከ1ኛ-5ኛ ያሉት ተጠሪዎች በሥር ፍርድ ቤት በተደረገ ክርክር የካዱ በመሆኑ አመልካች ቤቱን በውል በመግዛት ንብረቱ የተላለፈላቸው ስለመሆኑ በሕግ ተቀባይነት ባለው ማስረጃ የማስረዳት ኃላፊነት አለባቸው። በአመልካች የቀረበው የካቲት 30 ቀን 1992 ዓ/ም የተደረገው ውል የማይንቀሳቀስ ንብረት ሽያጭ ውል በሚደረግበት አካሄድ በፍ/ሕ/ቁ. 1723(1) መሠረት በውል አዋዋይ ፊት የተደረገ አይደለም። አመልካች በሕግ አግባብ የተቋቋመ ውል ካላቀረቡ በስተቀር ሕጋዊ የቤት ሽያጭ ውል አለ ለማለት አይቻልም። በሕግ ፊት ሊጸና የሚችል ውል ስለመኖሩ ካልተረጋገጠ ደግሞ አመልካች ውሉ ሕጋዊና ውጤት ሊሰጠው የሚገባ ነው በማለት የሚያቀርቡት ክርክር ተቀባይነት የሌለው ስለመሆኑ በሰበር መዝገብ ቁጥር 202157 እና ሌሎች መዛግብት አስገዳጅ ትርጉም የተሰጠበት ነው። ስለሆነም በአዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 10 (1/ሐ/ እና /መ) ስር ከተመለከቱት ድንጋጌዎች አንፃር ሲታይ በዚህ ችሎት ሊታረም የሚችል መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አልተገኘም።

ውሳኔ

1. የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሠበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 03-13034 ጥቅምት 15 ቀን 2014 ዓ/ም፣ የሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 013-6214 ሐምሌ 30 ቀን 2013 ዓ/ም እና የደብረብርሃን ከተማ ወረዳ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 0119663 ሰኔ 18 ቀን 2013 ዓ/ም የሠጡት ውሳኔ በፍ/ሰ/ሥ/ሕ/ቁ. 348(1) መሰረት ፀንቷል።

2. በዚህ ችሎት ለወጣ ወጭና ኪሣራ ግራቶች የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

ትዕዛዝ

- ❖ የውሳኔው ግልባጭ ለስር ፍርድ ቤቶች ይተላለፍ።
- ❖ አፈጻጸሙ ላይ የተሰጠው እግድ ተነስቷል። ይጻፍ
- ❖ መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ